

Foto: Natuurpunt Educatie

Nevelzwam (*Clitocybe nebulairs*)

De zon staat laag aan de hemel en de gemiddelde dagtemperatuur haalt zelden nog 15°. Buiten het bos treedt er soms reeds nachtvorst op. In het bos kleuren de bladeren aan de bomen niet langer groen en wordt het bladerendek op de bodem elke dag dikker. Zo biedt de natuur zich aan in de laatste weken van oktober en eerste weken van november. Meteen ook het tijdstip waarop in het bos enkele paddenstoelen opduiken die kennelijk houden van het frisse weertje. Eén van deze 'ijsberen' onder de paddenstoelen is de Nevelzwam (*Clitocybe nebularis*). De Nederlandse naam is niets anders dan een letterlijke vertaling van de wetenschappelijke soortnaam 'nebularis', wat letterlijk 'van de nevelen' betekent. Kortom, een paddenstoel die verschijnt wanneer de eerste herfstnevelen door het bos waren en op de koop toe nog eens een nevelgrijze hoed heeft !

Even voorstellen

De Nevelzwam verschijnt pas na 15 oktober wanneer de dagtemperatuur zelden meer dan 12° C haalt. Het is dus een echte koudeminnende zwamsort. Zoals reeds gesteld bij de voorstelling van de soort, is de Nederlandse naam een letterlijke vertaling van de wetenschappelijke soortnaam 'nebularis'. Een naam die ongetwijfeld verwijst

naar het tijdstip waarop de Nevelzwam verschijnt, maar soms ook in verband gebracht wordt met de grijze hoed. Plaatjes en steel zijn overigens geheel wit.

De wetenschappelijke geslachtsnaam 'clitocybe' zegt iets over de vorm van de paddenstoel. In het oud Grieks betekent 'clitos' immers 'schuin', terwijl 'kubos' staat voor 'hoed', dus 'met een schuine hoed'. Meteen een verwijzing naar de plaatjes die op de onderzijde van de hoed als de wanden van een trechter op de steel aflopen. In profiel lijkt een Nevelzwam bijgevolg op een trechter. Niet voor niets wordt het geslacht *Clitocybe* in het Nederlands 'Trechterzwam' genoemd. Met een hoed tot 25 cm diameter is de Nevelzwam één van de grootste inheemse trechterzwammen.

Trechterzwammen hebben wit sporenpoeder. Dit kan je vaststellen door enkele keer met een witte doek over de plaatjes te wrijven. Het contrast tussen het sporenpoeder en de kleur van de doek is zo gering dat je het niet waarneemt. Maar op een zwarte doek is het uiteraard wel goed te zien. Om plaatjeszwammen correct op naam te brengen is het noodzakelijk om de kleur van het sporenpoeder te kennen. Zo zijn er nog andere paddenstoelen met een trechtersvorm, waaronder de Gewone krulzoom (*Paxillus involutus*) met bruin sporenpoeder en Roze spijkerzwam

(*Gomphidius roseus*) met zwart sporenpoeder. Maar alleen bij wit sporenpoeder mag je over een 'trechterzwam' spreken !

Heksenkringen

De Nevelzwam ontwikkelt heel vaak heksenkringen. Nog niet zo erg lang geleden geloofde men dat een heksenkring ontstond op een plaats waar enige tijd eerder heksen hadden gedanst en de liefde met de duivel bedreven. Meer zelfs ! Tot heel diep in 18de eeuw kon je er beter voor zorgen geen heksenkring in je tuin te hebben. Want dat werd vaak beschouwd als een aanwijzing dat je een heks was. En werd je veroordeeld als heks dan wachtte steevast de brandstapel.

Vandaag de dag weten we gelukkig beter. Immers zijn paddenstoelen niets meer dan voortplantingsstructuren. Het 'lichaam' van een zwam bestaat uit een vertakt draadstelsel in de ondergrond, dat luistert naar de naam 'zwamvlok'. Meestal zijn paddenstoelen het resultaat van versmelting van twee zwamvlokken van eenzelfde soort. En gezien twee zwamvlokken op willekeurige punten met elkaar versmelten, verschijnen de paddenstoelen willekeurig verspreid op de ondergrond. Bij een heksenkring daarentegen worden de paddenstoelen slechts door één enkele zwamvlok gevormd.

Gezien een zwamvlok naar alle richtingen gelijkmatig uitgroeit en vanuit het midden afsterft na uitputting van de voedingsstoffen in de bodem, wordt ze cirkelvormig. Bijgevolg staan ook de paddenstoelen min of meer in een kring.

Nevelzwamsoep

In vrijwel alle boeken over paddenstoelen lees je dat de Nevelzwam niet genietbaar is en soms aanleiding geeft tot spijsverteringsstoornissen. Maar onder meer in Polen wordt Nevelzwam veel gebruikt om champignonsoep te maken ! Tja, wat moet je daarmee ? Vermoedelijk is het zo dat je bij een geringe hoeveelheid (zoals in soep) weinig last hebt van de Nevelzwam, maar grotere hoeveelheden slecht verteerbaar zijn. Mensen met gevoelige darmen krijgen dan problemen. Vergeet immers niet dat paddenstoelen overwegend opgebouwd zijn uit chitine, een stof die door het menselijk lichaam niet verteerd wordt. Anders gezegd worden paddenstoelen in bijna ongewijzigde vorm door het menselijk lichaam uitgescheiden !

Auteur: Hans Vermeulen, educatief medewerker Natuurpunt Educatie, www.natuureducatie.be